

**Phát biểu của đồng chí Đinh Thế Huynh,
Ủy viên Bộ Chính trị, Bí thư Trung ương Đảng,
Trưởng Ban Tuyên giáo Trung ương
tại Hội thảo quốc tế kỷ niệm 250 năm
sinh Đại thi hào Nguyễn Du**

LTS: Nhân dịp kỷ niệm 250 năm sinh Đại thi hào Nguyễn Du (1765 - 2015), ngày 8/8/2015, tại Hà Nội, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam và Ủy ban Nhân dân tỉnh Hà Tĩnh đã phối hợp tổ chức Hội thảo khoa học quốc tế “Đại thi hào dân tộc, Danh nhân văn hóa thế giới Nguyễn Du: Di sản và các giá trị xuyên thời đại”. Đồng chí Đinh Thế Huynh, Ủy viên Bộ Chính trị, Bí thư Trung ương Đảng, Trưởng ban Tuyên giáo Trung ương đã tham dự và có bài phát biểu quan trọng. Tạp chí Khoa học xã hội Việt Nam đăng toàn văn bài phát biểu quan trọng này.

Thưa các đồng chí và các bạn,

Thưa các nhà khoa học và các vị khách quốc tế,

Hôm nay, tôi rất vui mừng đến dự Hội thảo khoa học quốc tế “Đại thi hào dân tộc, Danh nhân văn hóa thế giới Nguyễn Du: Di sản và các giá trị xuyên thời đại” do Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam và Ủy ban Nhân dân tỉnh Hà Tĩnh phối hợp tổ chức. Tại kỳ họp Đại hội đồng Tổ chức Giáo dục, Khoa học và Văn hóa của Liên Hợp Quốc (UNESCO) lần thứ 37 ở Paris ngày 25 tháng 10 năm 2013, Nguyễn Du đã được chọn là nhân vật văn hóa do thế giới vinh danh và năm 2015 là năm toàn thế giới kỷ niệm ông nhân 250 năm sinh của Đại thi hào. Hội thảo này là một trong rất nhiều hoạt động kỷ niệm 250 năm Ngày sinh của Đại thi hào. Đây là sự kiện văn hóa tầm cỡ quốc gia, lan rộng ra quốc tế, có ý nghĩa chính trị - xã hội và văn hóa rất quan trọng. Bởi lẽ, di sản văn hóa mà Nguyễn Du để lại

cho hậu thế, nhất là Truyện Kiều, thể hiện sinh động chủ nghĩa nhân văn cao cả, lòng thương yêu con người, khát vọng giải phóng con người thoát khỏi áp bức, bất công vươn tới tự do và thể hiện vẻ đẹp tâm hồn, ngôn ngữ, thi ca và cốt cách văn hóa Việt Nam. Tôi nghĩ rằng, tất cả chúng ta đến dự cuộc Hội thảo hôm nay đều mang trong lòng sự ngưỡng mộ đối với Đại thi hào dân tộc, Danh nhân văn hóa thế giới Nguyễn Du; đều đã từng đọc, thuộc, nghiền ngẫm, và tâm hồn xao xuyến, rung lên khi vận một vài câu Kiều vào những cảnh ngộ, những nông nổi cuộc đời, và ít nhiều bắt gặp mình trong đó.

Thay mặt Lãnh đạo Đảng và Nhà nước, tôi xin gửi đến tất cả các vị đại biểu dự Hội thảo lời chào mừng nồng nhiệt nhất. Chúc Hội thảo của chúng ta thành công tốt đẹp.

Thưa các vị đại biểu, các đồng chí và các bạn,

Sinh thời, Nguyễn Du vì đau đớn bởi sự

cô độc giữa thời thế, giữa nhân tình đã thốt lên: “*Bất tri tam bách dư niên hậu, Thiên hạ hà nhân khấp Tố Như*”⁽¹⁾. Nhưng hai trăm năm qua ở Việt Nam di sản vô giá, đặc biệt là Truyện Kiều của Nguyễn Du không ngừng lan tỏa và được khám phá trên nhiều phương diện khác nhau. Từ nửa thế kỷ trước đây, trong hoàn cảnh chiến tranh, đất nước còn muôn vàn khó khăn, gian khổ, cùng với Nghị quyết của Ủy ban hòa bình thế giới, Đảng và Nhà nước ta đã tổ chức Lễ kỷ niệm 200 năm Ngày sinh Nguyễn Du một cách trọng thể. Có thể nói, ở đâu trên đất nước này, nơi nào có cuộc sống, ở đó có Nguyễn Du. Từ những trí thức đến người lao động bình thường, không ai không thuộc hoặc không đọc, không nghe một vài câu Kiều của Nguyễn Du. Người ta đọc Kiều, người ta lấy Kiều, người ta bói Kiều, người ta ru con bằng những câu Kiều. Và tôi nghĩ, nhiều cô bé, cậu bé nằm nôi lớn lên từ những lời ru đó không thể sống ác được, không thể không thương người, không thương mình trong những bước trau chuyên cuộc đời. Trong suy nghĩ của chúng ta, di sản văn hóa của Nguyễn Du là sản phẩm kết tinh trí tuệ, tâm hồn, vẻ đẹp văn hóa dân tộc Việt Nam qua tài năng trác tuyệt của ông và cùng với thời gian, di sản ấy đã trở thành một phần tinh hoa văn hóa nhân loại.

Thưa các vị đại biểu, các đồng chí và các bạn,

Một câu hỏi lớn thường được đặt ra: Vì sao di sản của Nguyễn Du, đặc biệt là Truyện Kiều, có sức sống lâu bền và đi vào lòng người sâu rộng đến vậy? Như chúng ta đều biết, Nguyễn Du được sinh ra tại kinh thành Thăng Long trong một gia đình đại

quý tộc có truyền thống khoa bảng. Quê ông ở làng Tiên Điền, Nghi Xuân, Hà Tĩnh - một vùng địa linh nhân kiệt. Truyền thống quê hương, gia đình, sự tích hợp nhiều nguồn văn hóa khác nhau, “thập tải phong trần” trải nghiệm những tháng năm dằng dặc cuộc đời của đủ loại chúng sinh, kết hợp một cách kỳ diệu với tài năng thiên bẩm và sự nhạy cảm trước những biến động thời cuộc đã tạo nên Nguyễn Du, người “có con mắt nhìn thấu sáu cõi, tấm lòng cảm tới nghìn đời”. Sáng tạo của Nguyễn Du là sáng tạo gắn liền với sự chiêm nghiệm sâu sắc về đời sống, về những số phận, những kiếp người. Nguyễn Du khóc thương cho những thân phận khổ đau, đặc biệt là số phận của người phụ nữ, lên án bất công xã hội, ước mơ giải phóng con người,... Đó không phải là sự thương vay, khóc mướn của người ngoài cuộc mà là sự cảm thông đứt ruột của một thi nhân, một con người bị quăng quật, giằng xé bởi những “đoạn trường” thời thế, gia thế và số phận mình. Vì vậy, nhiều câu thơ của Nguyễn Du là sự khái quát thành những triết lý nhân sinh sâu sắc về cuộc đời, về con người, số phận con người, về những cảnh huống của đời người. Đó không phải là những vấn đề của một thời mà của nhiều thời. Đó không phải là những vấn đề của một quốc gia, một cộng đồng, một con người mà là của toàn nhân loại. Thêm nữa, và đây là điều rất quan trọng: Nguyễn Du đề cao cái Thiện, coi cái Thiện là gốc rễ của văn hóa “*Thiện căn bởi tại lòng ta*”, đó là mẫu số chung lớn để tác phẩm của ông vượt qua mọi giới hạn của

⁽¹⁾ Không biết hơn ba trăm năm sau, Thiên hạ có ai là người khấp Tố Như.

ngôn ngữ, bắt gặp sự chia sẻ, đồng điệu của mọi người. Tất cả đều xuất phát từ gốc rễ bền sâu của chủ nghĩa nhân đạo Nguyễn Du. Cũng bởi thế, hai trăm năm qua, Truyện Kiều luôn được phổ cập rộng rãi trong toàn thể quốc dân. Đến nay, đã có hơn ba mươi bản dịch ra nước ngoài.

Nhắc đến di sản Nguyễn Du là nhắc đến những tập thơ chữ Hán chứa đầy suy tư, trắc ẩn như *Bắc hành tạp lục*, *Thanh Hiên thi tập*, *Nam Trung tạp ngâm*, nhắc đến sự thông thiết trong *Văn tế thập loại chúng sinh*,... Nhưng tâm vóc vĩ đại của Nguyễn Du trước hết gắn liền với tập thơ chữ Nôm *Đoạn trường tân thanh* mà chúng ta vẫn quen gọi là *Truyện Kiều*. Trên cơ sở cốt truyện của Thanh Tâm Tài Nhân, Nguyễn Du đã sáng tạo nên một sản phẩm toàn bích, có ý nghĩa như một bách khoa thư về đời sống. Nhiều nhân vật của Nguyễn Du dù chỉ được phác họa trong một vài câu thơ cũng đã thành những nhân vật điển hình. Nhiều nhân vật bước ra ngoài trang sách, thành biểu trưng cho một loại người, một tính người trong xã hội. Điều này, Thanh Tâm Tài Nhân không làm được và không phải nghệ sĩ lớn nào cũng làm được.

Thưa các vị đại biểu, các đồng chí và các bạn,

Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh, vị Anh hùng dân tộc, Danh nhân văn hóa thế giới là người luôn vận dụng và lấy Kiều hết sức linh hoạt. Nhờ lấy Kiều một cách chính xác, hợp lý, hợp tình mà Người đã truyền tải nhiều ý nghĩ, mong muốn của mình đến đồng bào, đồng chí một cách nhanh nhất, hiệu quả nhất. Và cũng thật thú vị, vào những năm khép lại thế kỷ XX đầu thế kỷ XXI, trong mỗi bang giao mở rộng, nhiều

nguyên thủ quốc gia khi đến Việt Nam đã mượn hình thức lấy Kiều như một sự thể hiện coi trọng văn hóa, coi văn hóa là cầu nối để xây đắp tình hòa hiếu, hướng tới tương lai. Như vậy, những giá trị văn hóa mà Nguyễn Du để lại cho chúng ta hôm nay, chắc chắn còn hứa hẹn nhiều khám phá mới. Bản chất của văn hóa là luôn mở. Chúng ta chờ đợi những khám phá mới ấy về Nguyễn Du từ Hội thảo hôm nay.

Tại Hội thảo này, tôi mong muốn các nhà khoa học phát huy trí tuệ, tập trung khám phá, làm sáng tỏ hơn nữa những giá trị to lớn trong di sản văn hóa của Nguyễn Du. Đặc biệt, có những kiến giải mới về chiều sâu tư tưởng, giá trị nhân đạo và tinh thần khoan dung văn hóa, khát vọng tự do, cất nghĩa sâu hơn những thăng hoa nghệ thuật thiên tài và tính dự báo sâu xa của Nguyễn Du từ tầm nhìn hiện đại và nhãn quan khoa học liên ngành, chuyên ngành. Đồng thời chúng ta thấy rằng, tổ chức kỷ niệm 250 năm Ngày sinh Nguyễn Du trong phạm vi toàn quốc chính là những hành động cụ thể, thiết thực nhằm bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa dân tộc, đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước mà Nghị quyết 33 của Hội nghị lần thứ IX Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XI đã đề ra. Với cái nhìn như thế, di sản văn hóa của Nguyễn Du thuộc về hiện tại và tương lai. Di sản ấy đang góp phần làm giàu thêm đời sống tinh thần của dân tộc ta, của mỗi chúng ta hôm nay.

Một lần nữa, tôi bày tỏ sự tin tưởng vào thành công của Hội thảo. Xin chúc sức khỏe tất cả các vị đại biểu. Chúc Hội thảo thành công tốt đẹp.

Xin trân trọng cảm ơn.

